

RECHT OP ONDERWIJS

**4 – 8 oktober:
Nationale Onderwijsweek**

doelgroepen doelstellingen vakken kerndoelen

Inleiding

Tijdens de Nationale Onderwijsweek in oktober staat het onderwijs in Nederland centraal. Maar er is ook aandacht voor onderwijs over de grens, voor de campagne 'Recht op onderwijs' voor iedereen. Deze campagne wordt in Nederland gedragen door een twintigtal organisaties en ondersteund door een lesbrieven die we voor de PerDagWijzer hebben bewerkt tot deze lesbrieven. Meer informatie over de campagne is te vinden op de website <http://www.rechtoponderwijs.nl>.

Doelstellingen

- De leerling weet waarom 115 miljoen kinderen wereldwijd niet naar school gaan
- De leerling kan aangeven waarom er minder meisjes dan jongens naar school gaan
- De leerling weet wat het voor mensen persoonlijk betekent als ze niet (goed) kunnen lezen en schrijven
- De leerling kent de relatie tussen naar school gaan en een goede gezondheid
- De leerling kent de relatie tussen naar school gaan en (het tegengaan van) kinderarbeid
- De leerling kan verwoorden of verbeelden waarom het belangrijk is dat kinderen naar school gaan

Vakken en kerndoelen

Oriëntatie op mens en wereld

Aardrijkskunde

B: ruimtelijke inrichting

8 De leerlingen kunnen beschrijven in welke opzichten dagelijks leven in Nederland (bijvoorbeeld wonen, werken, verkeer, bestuur, levensbeschouwing) overeenkomt met, of verschilt van dagelijks leven in landen gelegen in:

- Midden- en Zuid-Amerika;
- Azië;
- Afrika, ten zuiden van de Sahara;
- de Arabische wereld, waaronder Noord-Afrika.

Kunstzinnige oriëntatie

A Domein vormgeven

1 De leerlingen kunnen werkstukken maken:

- op basis van een innerlijke voorstelling van een onderwerp, vanuit hun geheugen, fantasie en/of beleving;
- met een communicatieve functie of een gebruiksfunctie (bijvoorbeeld: speelgoed, affiches, een masker).

Dank

Wij danken de volgende instellingen voor hun toestemming voor overname van illustraties: Unicef, BRAC en Photoshare.

W

werkbladen

Recht op onderwijs

Elke ochtend stromen er 65.000 klaslokalen in Nederland vol met kinderen tussen de 4 en 12 jaar. In totaal gaan er ruim anderhalf miljoen kinderen in Nederland naar de basisschool. Er zijn maar enkele kinderen die niet naar school gaan.

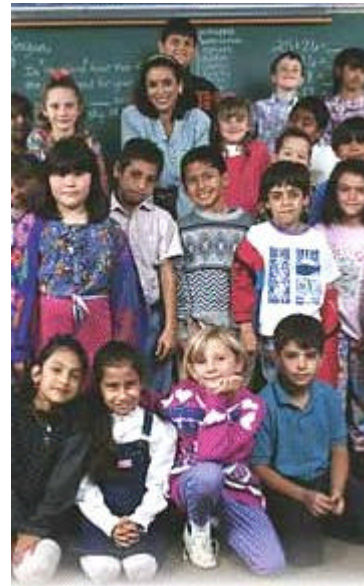
Je mag naar school als je 4 jaar oud bent, maar verplicht is het nog niet. Naar school gaan is in Nederland pas verplicht op de dag dat je 5 wordt. Die schoolplicht loopt door tot je 16^e verjaardag. Veel jongeren blijven na hun 16^e vrijwillig op school; sommigen leren zelfs door tot hun 22^e of nog langer (bijvoorbeeld op een universiteit).

1. Welke kinderen gaan er niet naar school?
2. Naar school gaan voelt voor veel kinderen als een *plicht*. Veel kinderen zouden liever buiten spelen.

Toch heet dit hoofdstuk *Recht op onderwijs*.

- a) Leg uit het verschil uit tussen *rechten* en *plichten*.
- b) Zie jij naar schoolgaan als een plicht of een recht?
Leg uit waarom.

Ieder land in de wereld heeft wel een wet waarin staat dat kinderen naar school moeten. Toch gaan er miljoenen kinderen niet naar school. Hoe komt dat? Waarom gaat niet iedereen naar school?

In deze lesbrief gaan we onderzoeken waarom zoveel kinderen niet naar school gaan.

We kijken wat het betekent voor mensen om niet te hebben leren lezen en schrijven.

We onderzoeken waarom meisjes minder vaak naar school gaan dan jongens.

We vragen ons af waarom mensen die wel naar school zijn geweest minder vaak ziek worden.

En we gaan na welke relatie er is tussen kinderarbeid en school.

En tot slot vragen we ons af wat er moet gebeuren om ervoor te zorgen dat wél alle kinderen naar school gaan. En daarvoor hebben we jullie hulp nodig.

Onderwijs in de Derde Wereld

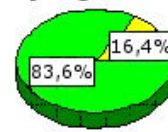
Volgens artikel 26 van de *Universele Verklaring van de Rechten van de Mens* heeft iedereen recht op onderwijs. Het basisonderwijs moet gratis zijn en de ouders zijn verplicht om hun kinderen naar school te sturen. Er gaan dan ook wereldwijd honderden miljoenen kinderen naar school. Maar er zijn toch nog 115 miljoen kinderen tussen de 6 en 11 jaar die niet naar school gaan.

Daar zijn allerlei oorzaken voor:

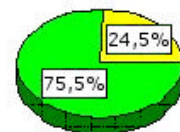
Veel gezinnen zijn zo **arm**, dat ook de kinderen moeten werken. Alleen zo is er voldoende geld voor de dagelijkse levensbehoeften (zoals eten en drinken). School en werk zijn vaak moeilijk te combineren. De schooltijden sluiten niet op de werktijden aan. Daarbij is het basisonderwijs wel gratis, maar veel bijkomende kosten (zoals een schooluniform) niet.

leeftijdsgroep 6-11 jaar

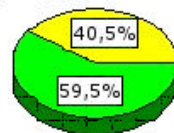
jongens

meisjes

leeftijdsgroep 12-17 jaar

 Niet schoolgaand
 Schoolgaand

Bij gebrek aan voldoende klaslokalen krijgen deze kinderen les onder een boom

In verschillende landen zijn er te **weinig scholen**. De klassen zijn erg groot, soms wel honderd kinderen in één klaslokaal. De scholen hebben te weinig boeken en geen of weinig schoolmeubilair. Vaak moeten kinderen samen een oud versleten boek gebruiken. Van computers en video's in de klas kunnen deze kinderen alleen maar dromen. De kinderen leren er weinig en blijven dan maar weg.

Ook de **afstand tot de school** is vaak een probleem. In het ene land zijn er geen goede wegen naar school. In het andere land is er geen openbaar vervoer. En geld voor een fiets is er vaak niet. Kinderen moeten soms meer dan een of twee uur lopen door gevaarlijk gebied, langs kloven en door eenzame oerwouden.

En wie wel naar school is geweest, kan lang niet altijd niet naar een vervolgopleiding. Ze zijn er niet of veel te weinig of ze zijn zo duur dat alleen kinderen van rijke ouders deze kunnen volgen.

1. Rechts bovenaan zie je een grafiek.
 - a) Wie gaan er meer naar de basisschool: jongens of meisjes?
 - b) Vul in: ongeveer 1 op ... jongens en ongeveer 1 op ... meisjes gaan niet naar de basisschool.
 - c) Hoeveel procent van alle kinderen gaat niet naar het voortgezet onderwijs?
2. Ook bij simpele dingen als schrijfgerei blijkt dat je in een rijk land woont. In een klas zou 1 pen of potlood per leerling genoeg moeten zijn om de opdrachten te kunnen maken. Tel met de hele klas alle pennen en potloden die in het lokaal te vinden zijn. Hoeveel zijn dat er? Conclusie?
3. Waarom schrijven veel kinderen in de Derde Wereld hun opdrachten en sommen met een krijtje op een lei? Wat is daarvan het voordeel? En wat is een nadeel?

Niet kunnen lezen en schrijven

1. Wat is het eerste dat je vandaag gelezen hebt? Hoe laat was dat?
2. Bedenk vijf dingen die je niet zou kunnen doen als je niet kunt lezen en schrijven.

Een van de spannendste dingen die je op school leert, is lezen en schrijven. Lekker zelf lezen in je Suske en Wiske-stripboek of in de nieuwe Harry Potter. Of een briefje schrijven naar al je vriendjes om hen voor je verjaardag uit te nodigen.

Lezen en schrijven gaan altijd samen. Probeer maar eens je eigen naam, adres en telefoonnummer onder elkaar op te schrijven met je ogen dicht. Je zult zien dat het niet makkelijk is als je niet kunt meelesen met wat je schrijft.

Iemand die op zijn 15^e niet kan lezen en schrijven noemen we met een moeilijk woord een *analfabeet*. Hierin zit het woord alfabet (a, b, c ... t/m x, y, z) opgesloten. De a(n)- voor het woord betekent dat iemand iets *niet* kan. Mensen die kunnen lezen en schrijven kunnen zich haast niet voorstellen hoe de wereld van iemand eruit ziet die niet kan lezen. Iedere dag zie je letters om je heen. Je leest ze en je reageert er op een bepaalde manier op. Wanneer je niet zou kunnen lezen, zouden deze letters je misschien bang of onzeker maken. Je zou dan bijvoorbeeld niet weten wat je moet doen als je het bord hiernaast zou tegenkomen.

Je leest om te leren en te weten. Bijvoorbeeld de inhoud van een schoolboek, de instructies bij een bouwpakket, informatie in een tijdschrift of een brief van iemand die ver weg woont. Je leest ook voor je plezier: een leuk stripboek, een spannend boek of de ondertitels bij een film op televisie. Het is ook nuttig dat je kunt schrijven. Bijvoorbeeld een boodschappenlijstje als geheugensteun bij het boodschappen doen. Een kaartje voor Valentijnsdag aan de jongen of het meisje 'op wie je bent'. Of een briefje voor je moeder zodat ze weet dat je bij je vriendje bent gaan spelen.

Petra Bartelen was ooit *analfabeet*. Pas als volwassene heeft ze leren lezen en schrijven. "Ik vind het heel spannend. Nog zoveel mensen kunnen niet lezen en schrijven. We moeten hen benaderen, want als ze onderwijs volgen gaat er een nieuwe wereld voor hen open."

Als kind lag Petra vaak in het ziekenhuis. Hierdoor raakte ze achter op school. "En vroeger mocht je dan als je terugkwam achter in de klas gaan zitten kleuren. Ik heb bijna alle klassen twee keer gedaan en ben met mijn veertiende van school gegaan. Toen ik kinderen kreeg kon ik ze niet voorlezen, ik moest de sprookjes uit mijn hoofd vertellen. Ik kon het telefoonboek niet lezen, ik kon de reclameaanbiedingen bij Albert Heijn niet lezen. Toen kwam een leerkracht van een van mijn kinderen met het idee voor een alfabetiseringscursus. Dat durfde ik niet, maar een kennis heeft me meegesleurd. Ik schaamde me, ik had geen zelfvertrouwen. Maar nu kan ik lezen en schrijven."

- 98% van alle analfabeten woont in de Derde Wereld. Een krantenartikel of een advertentie kunnen deze mensen niet lezen. Bedenk enkele manieren hoe je deze mensen wél kunt interesseren voor een alfabetiseringscursus. Werk er een uit in een presentatie voor de klas.

Onderwijs aan meisjes

Van alle analfabeten op de wereld is tweederde vrouw. Er zijn dus twee keer zoveel meisjes dan jongens die nooit (goed) leren lezen en schrijven.

Vanwaar dit verschil?

1. Dek de rest van deze pagina af met een stuk papier. Voer daarna deze opdracht uit: geef zoveel mogelijk redenen waarom jij denkt dat er minder meisjes dan jongens leren lezen en schrijven.

De belangrijkste oorzaak is **armoede**. Basisonderwijs is meestal gratis, maar er zijn veel bijkomende kosten: boeken, schooluniformen, reiskosten, de ouderbijdrage. Ouders moeten vaak kiezen wie ze naar school kunnen laten gaan. Ze kiezen dan eerder voor een zoon dan voor een dochter.

“Onderwijs voor meisjes is geldverspilling, want ze trouwen en dan zijn ze weg”.

Ook in Nederland werd lange tijd zo geredeneerd. Zo'n 50 jaar geleden werden vrouwen met een baan ontslagen als ze gingen trouwen. Een lange en dure opleiding werd dan ook als verspilling gezien. Je oma en opa kunnen zich dat misschien nog wel herinneren.

In veel landen is het huishouden volgens **traditie** nog steeds de taak van de vrouw. De man gaat werken en moet de kost verdienen, de vrouw blijft thuis en verzorgt de kinderen. Thuis blijven en moeder helpen zien veel ouders als een betere opleiding voor het huwelijk dan naar school gaan. Voor hun zonen vinden ouders een opleiding wel belangrijk. De zonen moeten later kostwinner worden voor hun toekomstige gezin. En daarvoor hebben ze een goede opleiding nodig.

Meisjes op weg naar school

In verschillende landen leven mannen en vrouwen gescheiden. Een getrouwde vrouw moet in Pakistan bijvoorbeeld zoveel mogelijk binnen blijven. Als ze –onder begeleiding– naar buiten gaat, moet ze een sluier dragen. Contacten met andere mannen moet ze zoveel mogelijk mijden. Ook jongens en meisjes leven zoveel mogelijk gescheiden en gaan apart naar school. Er is echter een **tekort aan meisjesscholen**. Wanneer een dorp geld heeft om maar één school te kunnen bouwen, kiest men meestal voor een jongensschool. En als er wel geld is voor een meisjesschool zijn er vaak te weinig vrouwelijke leerkrachten beschikbaar. Veel vrouwen mochten immers niet studeren en konden geen lerares worden.

Uit interviews met ouders blijkt dat ze soms wel willen dat hun dochters naar school gaan. Maar ze zijn ze bang dat hun dochters onderweg naar school of op school gevaar lopen. Die angst voor **onveiligheid** is vaak niet onterecht. In de praktijk blijkt dat meisjes zich soms inderdaad bedreigd voelen door de jongens in de klas of

door de leraren. In Zuid-Afrika worden elk jaar honderden meisjes door bendes uit de klas ontvoerd en seksueel misbruikt.

Onderwijs aan meisjes in Bangladesh

In 1992 is de leerplicht in Bangladesh ingevoerd en is bepaald dat het basisonderwijs gratis is. Desondanks gaan maar tweederde van de jongens en maar de helft van de meisjes naar school. Soms kunnen ze niet naar school omdat de familie het verplichte schooluniform en het lesmateriaal niet kunnen betalen; vaak mogen ze van de ouders niet omdat ze thuis of op het land mee moeten helpen. Daar komt bij dat de islam strenge regels kent voor meisjes in de huwbare leeftijd. Deze meisjes mogen bijvoorbeeld niet met mannen die geen familie zijn in één ruimte verblijven. Dat geeft op school problemen omdat vier van de vijf onderwijzers op staatsscholen man is.

De organisatie BRAC pakt het anders aan. BRAC is opgericht om de armen van Bangladesh te helpen. BRAC luistert naar de wensen van de ouders. Scholen komen er alleen als ouders daarom vragen. De meeste scholen zijn klein en eenvoudig. De muren zijn van bamboe of klei en de daken van stro of golfplaat. De bouwkosten zijn laag, waardoor ook het schoolgeld laag kan worden gehouden. De

scholen zijn ook klein zodat ieder dorp zijn eigen school kan hebben. De kinderen hoeven dan niet zo ver te lopen om naar school te gaan.

De leerkrachten zijn op verzoek van de ouders bijna allemaal vrouwen. Ze komen uit het dorp zelf en hebben minimaal het lager onderwijs afgerond. Iedere maand krijgen ze van BRAC bijscholing. Per school worden maximaal 30 kinderen toegelaten. Zijn er meer kinderen in een dorp die naar school willen, dan wordt er gewoon een nieuwe school naast gebouwd.

BRAC vindt het belangrijk dat ook meisjes naar school gaan. In Bangladesh zijn vrouwen verantwoordelijk voor de opvoeding van kinderen. Ook de zorg voor voeding en hygiëne zijn van oudsher vrouwentaken. De lessen op een BRAC-school sluiten hierbij aan.

Door goed naar de wensen van de ouders te luisteren, lukt het BRAC om meer kinderen en vooral meer meisjes naar school te laten gaan. Op BRAC-scholen zijn zeven van de tien leerlingen meisjes.

2. Noem enkele overeenkomsten en enkele verschillen tussen jouw school en een BRAC-school.
3. Op werkblad 4 hebben we vier oorzaken gegeven voor het feit dat er minder meisjes dan jongens naar school gaan. Wat doet BRAC aan elk van die oorzaken?
4. Unicef, het kinderfonds van de Verenigde Naties, probeert op allerlei mogelijke manieren ouders in Bangladesh te wijzen op het belang van onderwijs voor meisjes. Maak een affiche of strip voor Unicef. Je affiche of strip mag wel teksten hebben, maar houd er rekening mee dat je affiche ook te begrijpen moet zijn voor ouders die zelf niet kunnen lezen en schrijven.

Onderwijs maakt gezond

1. Als je goed hebt opgelet, weet je al waarom kinderen die naar school zijn geweest minder vaak ziek zijn. Je weet ook waarom moeders die naar school zijn geweest vaak gezondere kinderen hebben dan moeders die niet of maar heel weinig naar school zijn geweest. Hoe komt dat?

Inderdaad. Op school leer je veel zaken die een goede gezondheid bevorderen. Je leert over hygiëne, bijvoorbeeld dat je je handen moet wassen als je naar het toilet bent geweest.

Je leert wat gezonde en ongezonde voeding is. Je kunt lezen wanneer je een geneesmiddel wel of niet moet gebruiken.

Moeders die naar school zijn geweest, kunnen hun kennis overdragen aan hun kinderen. Ze leren hun eigen kinderen om hun handen te wassen, ze geven hun kinderen eerder de juiste geneesmiddelen. En uit onderzoek blijkt: vrouwen die een paar jaar onderwijs hebben gehad, pikken later als eersten nieuwe ideeën op uit voorlichting over voeding, gezinsplanning en hygiëne.

Kortom: wie onderwijs heeft gehad, kan makkelijker gezond blijven.

Werken op de shamba

In Tanzania werken de schoolkinderen in de schooltuin, de *shamba*. Zo leer je alles over gezonde voeding in de praktijk. In de shamba leren de kinderen de beginselen van de landbouw: zaaien, planten, wieden en oogsten. Ook proberen ze ervoor te zorgen dat er genoeg water is voor de planten in de tuin. Door de grote droogte valt de opbrengst van de shamba vaak erg tegen. Soms moeten de kinderen 's morgens een jerrycan water meebrengen voor de shamba, want regen alleen is bij lange na niet voldoende om de tomaten, maïs, spinazie en andere groenten te laten groeien.

Dankzij de shamba krijgen de kinderen ook elke dag een gezonde maaltijd op school: de maïs wordt gebruikt voor de maïspap die de kinderen tussen de middag eten. De rest van de oogst wordt op de markt verkocht. Van opbrengst van de shamba worden in de eerste plaats nieuwe zaden en plantjes gekocht, als er dan nog iets overblijft dan kunnen er andere zaken zoals schoolbordkrijt, schoolboeken, pennen, potloden, gummen, schriften e.d. gekocht worden.

2. De shamba is niet alleen goed om lessen over gezonde voeding in de praktijk te brengen. Welke voordelen biedt de shamba de kinderen nog meer?

Onderwijs als wapen tegen kinderarbeid

Volgens artikel 32 van het *Verdrag inzake de Rechten van het Kind* is kinderarbeid verboden. Toch zijn er naar schatting zo'n 250 miljoen kinderen die werken, sommigen al vanaf hun 5e jaar. 95% van alle kindarbeiders woont in de Derde Wereld. De oplossing lijkt simpel: je moet kinderarbeid gewoon verbieden en bedrijven die kindarbeiders inhuren boycotten.

1. Wat houdt een boycot in?
2. Waarom huren bazen vaak liever een kind in dan een volwassene?

Rolf Carriere is hoofd van Unicef-Bangladesh. Hij is ervan overtuigd dat het mogelijk is binnen tien jaar kinderarbeid uit te bannen. Maar simpelweg verbieden en de bedrijven boycotten? Nee, daar gelooft hij niet in. Hij geeft een voorbeeld: In 1993 heeft de Amerikaanse regering een wet aangenomen die de import van in Bangladesh gemaakte kleding verbiedt. Dit wetsvoorstel was bedoeld als drukmiddel om een einde te maken aan de kinderarbeid in de Bengaalse kledingindustrie. Uit angst voor een Amerikaanse boycot zetten de kledingfabrikanten in 1993 tienduizenden kinderen op straat. Unicef is nagegaan wat er van die kinderen terecht is gekomen. Volgens dit onderzoek is geen enkel kind naar school (terug)gegaan. Sommige meisjes waren de prostitutie ingegaan. De jongens werkten in fabrieken waar de omstandigheden nog veel slechter waren dan in de textielindustrie. Ze moesten bijvoorbeeld lassen zonder dat ze oogbeschermers kregen, of ze moesten bij een smid met een tang hete ijzeren voorwerpen uit het vuur halen zonder bescherming voor hun handen. Kortom: dit verbod heeft averechts gewerkt.

3. Waarom gaan de ontslagen kindarbeiders niet gewoon naar school?
4. Een moeilijke vraag om goed over na te denken: wat is de relatie tussen kinderarbeid en werkloosheid?

Simpelweg verbieden werkt dus niet. Wat dan wel? In 1995 heeft Unicef een alternatief voor de kinderen in de kledingindustrie gevonden. Samen met de ILO, de VN-arbeidsorganisatie, is er een overeenkomst gesloten met de kledingfabrikanten in Bangladesh. De fabrikanten beloofden de ongeveer 10.000 kinderen jonger dan 15 jaar die nog in de kledingindustrie werken, te ontslaan zodra er scholen zijn opgezet voor deze kinderen. Ook beloofden zij geen kinderen meer beneden de 15 jaar in dienst te nemen. Twee Bengaalse organisaties, waaronder BRAC, zetten nu met steun van Unicef honderden schooltjes op voor kinderen die uit de kledingindustrie komen. Om het verlies aan inkomsten goed te maken, krijgen de kinderen zo'n 350 taka (ongeveer 7 euro) per maand als bijdrage aan het gezinsinkomen. Hierdoor zijn de kinderen extra gemotiveerd om naar school te gaan.

5. Wat moet eerst verholpen zijn voordat je kinderarbeid kunt verbieden?
6. Weer een moeilijke vraag: onderwijs is een lange-termijn-oplossing voor kinderarbeid. Wat wordt hiermee bedoeld?

Slotopdracht

Recht op onderwijs heet deze lesbrief. Een mooie wens, maar nog lang geen praktijk. We hebben gezien dat lang niet alle kinderen naar school gaan. 115 miljoen kinderen in de Derde Wereld tussen de 6 en 11 jaar zouden graag willen, maar kunnen dat niet.

In 2000 hebben alle regeringsleiders van de wereld het volgende afgesproken: ze proberen alle kinderen naar school te laten gaan. Dat gaat natuurlijk niet van het ene op het andere moment. Nee, ze trekken daar 15 jaar voor uit. In 2015 moet het gelukt zijn dat vanaf dat moment *alle* jongens en *alle* meisjes tussen de 6 en 11 jaar naar school gaan, of ze nu in Nederland, Bangladesh, Tanzania of Brazilië wonen.

Simpel is dat echter niet, dat zullen jullie met ons eens zijn. Wij dagen jullie uit om met de regeringsleiders mee te denken. De slotopdracht van deze lesbrief luidt dan ook:

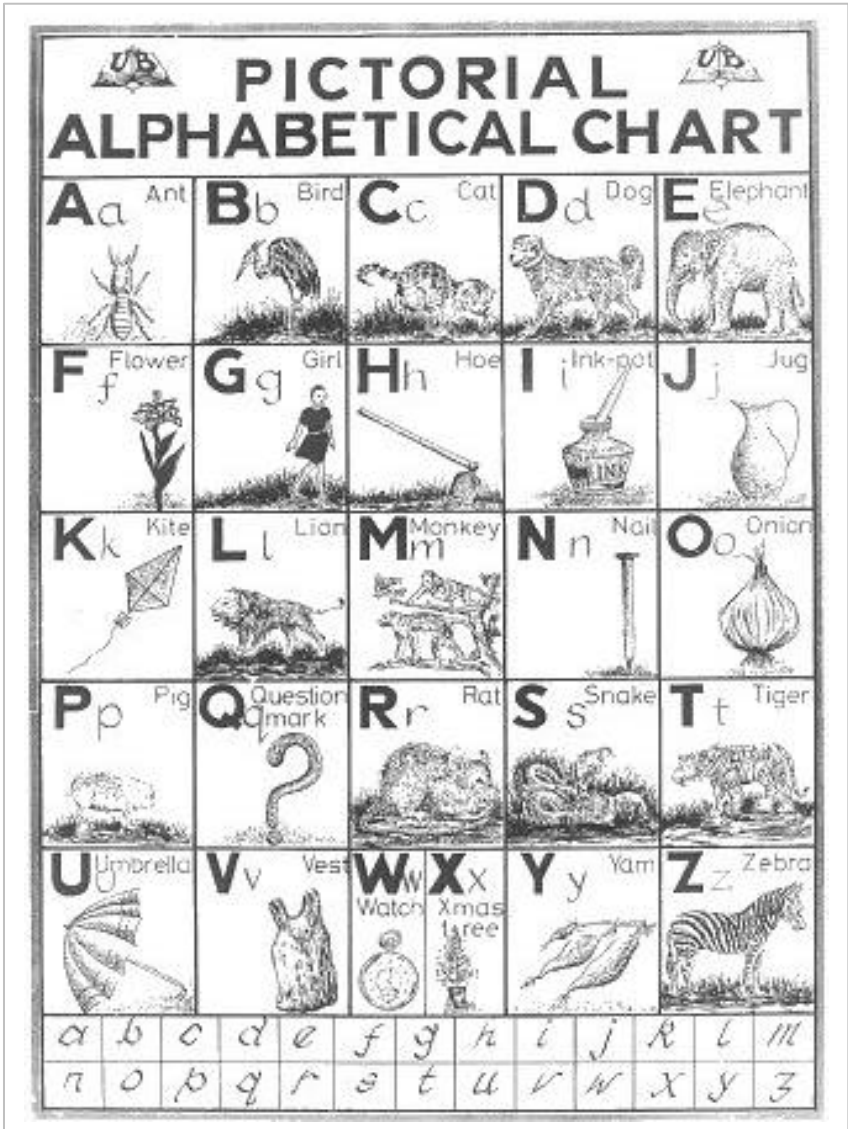
1. Vertel in je eigen woorden waarom het belangrijk is dat alle kinderen naar school gaan, zowel jongens als meisjes. Wat zou er allemaal moeten gebeuren om dat voor elkaar te krijgen? Maak een plan en werk dat met een groepje of met de hele klas uit. Achtergrondinformatie die je daarvoor wellicht nodig hebt, kun je vinden op <http://www.rechtoponderwijs.nl>

Je zou voor de presentatie van je actieplan kunnen kiezen voor een van de volgende vormen, maar wellicht heb je zelf nog een ander idee:

- a) Een website of een powerpointpresentatie van maken
- b) Een freecard
- c) Een affiche
- d) Een radiospotje
- e) Een tv-spotje (videoband)

Handleiding

Recht op onderwijs

Dit werkblad is bedoeld als introductie op het thema. We gaan hier nader in op de vraag of naar school gaan door de leerlingen als recht of als plicht wordt ervaren.

1. Met name kinderen die ziek zijn (kortdurig thuis of langdurig in een ziekenhuis). Sommige kinderen hebben dispensatie, maar dat komt vrijwel niet voor.
2. a) Plicht: je *moet* iets doen; recht: je *mag* iets doen.
b) Het is in Nederland beide; het kan door leerlingen vooral als iets moeten (plicht) ervaren worden, maar het is tegelijkertijd ook een manier om jezelf te ontwikkelen (recht).

Onderwijs in de Derde Wereld

115 miljoen kinderen tussen 6 en 11 jaar gaan niet naar school. Hoe komt dat?

1. a) Jongens (11,9% meer)
b) ± 1 op 6 jongens en ± 1 op 4 meisjes gaan niet naar de basisschool
c) Er zijn ongeveer evenveel jongens als meisjes op de wereld. We tellen de cijfers op en delen door 2 ($40,5\% + 48,3\% : 2 =$) 44,4% van de kinderen in de leeftijd 12-17 jaar gaat niet naar een school voor voortgezet onderwijs.
2. Waarschijnlijk is er een veelvoud aan pennen en potloden in de klas te vinden, in ieder geval meer dan een per leerling.
3. Een schrift is relatief duur en na een keer schrijven vol. Een lei kan vele malen hergebruikt worden. Nadeel is dat je niet kunt teruglezen wat je ooit hebt opgeschreven.

Niet kunnen lezen en schrijven

Wat betekent het voor iemand persoonlijk als hij of zij niet kan lezen en schrijven?

1. Bedoeling van deze opdracht is duidelijk te maken dat je de hele dag door leest. Het eerste dat iemand leest is waarschijnlijk al heel vroeg na het wakker worden, al was het maar het merk van de tandpasta o.i.d.
2. Uit een waslijst van mogelijkheden: een boek lezen, de juiste bus nemen, werken of een spelletje doen op de computer, tv kijken (ondertitels lezen), je eigen bankrekening speciaal voor jongeren openen, zelfs boodschappen doen wordt moeilijker (want je kunt geen aanbiedingen lezen) enz.
3. Bedoeling van deze opdracht is dat leerlingen doorhebben dat je niet zomaar een tekst kunt plaatsen (krantenartikel, advertentie, affiche). Je moet mensen bereiken op manieren waaraan geen schrift te pas komt. Dus via een radio- of tv-spotje, via affiches die met tekeningen of pictogrammen werken, via een toneelstukje (vormingstheater is een beproefd middel in diverse ontwikkelingslanden), via een lied e.d.

Onderwijs aan meisjes

Waarom gaan er minder meisjes dan jongens naar school en wat kunnen we eraan doen om deze achterstand op te heffen?

1. Zie erop toe dat de leerlingen de opdracht uitvoeren zonder eerst de tekst eronder te lezen. Het is interessant om hun antwoorden na invulling te vergelijken met de in de tekst genoemde oorzaken. Het ligt in ieder geval niet aan de meisjes zelf!
2. **Overeenkomsten:** Uit de tekst valt af te leiden dat de kinderen les krijgen over voeding en hygiëne; dat is in Nederland ook zo. De klassen zijn gemengd (al zijn er op BRAC-scholen veel meer meisjes dan jongens)

Verschillen	BRAC-school	School in Nederland
Ontstaan	Alleen als ouders erom vragen	Initiatief ligt soms bij de overheid (openbare scholen), soms bij particulier initiatief
Grootte	De school is klein, maximaal 30 leerlingen	Scholen hebben bijna altijd meer dan 30 leerlingen
Gebouw	Muren van bamboe of klei, daken van stro of golfplaat	Gebouwen van steen
Faciliteiten	De foto laat zien dat de leerlingen krap naast elkaar zitten en geen eigen bank hebben	Leerlingen hebben een eigen tafel en stoel en ruimte om zich heen
Docent	(Bijna) altijd een vrouw, afkomstig uit het dorp zelf, heeft een minimale opleiding	Vaak een vrouw, maar ook mannen staan voor de klas, kan uit het hele land komen, heeft een jarenlange opleiding
Leerlingen	Merendeel meisjes	Meisjes en jongens gelijkelijk gemengd

3. **Armoede:** de scholen worden zo goedkoop mogelijk gebouwd, in de dorpen zelf (= geen reiskosten), kinderen hoeven geen schooluniformen te dragen (zie foto).
Traditie: BRAC houdt rekening met traditionele opvattingen: docenten zijn vrouw, lessen sluiten aan op de traditionele taken van meisjes en vrouwen (verantwoordelijk voor voeding en hygiëne in het gezin).
Tekort aan meisjesscholen: Op BRAC-scholen bestaat de populatie voor 70% uit meisjes; BRAC schoolt vrouwelijke docenten zelf.
Onveiligheid: scholen zijn dicht bij huis, merendeel van de klas is meisje, leerkrachten zijn vrouw; dus de kans op lastiggevallen worden is veel kleiner.
4. Maak een kleine tentoonstelling van het resultaat.

Onderwijs maakt gezond

Kinderen die onderwijs hebben genoten, zijn gemiddeld genomen gezonder; ouders die onderwijs hebben gehad hebben gemiddeld genomen gezondere kinderen.

1. Kinderen leren over hygiëne en gezonde voeding op school. Als ze later zelf kinderen krijgen, kunnen ze hun kennis overbrengen op hun eigen kinderen.
2. De shamba biedt kinderen de mogelijkheid om landbouwtechnieken te leren; tegelijkertijd komt de opbrengst te goede aan de school: er worden onder meer schoolbenodigdheden van gekocht, waardoor de kinderen over betere faciliteiten kunnen beschikken.

Onderwijs als wapen tegen kinderarbeid

Wat is de relatie tussen onderwijs en kinderarbeid?

1. Een boycot is een oproep of (als een regering de boycot afroept) een verbod om iets te kopen van een bepaald bedrijf of van een land.
2. Kinderen zijn goedkoper, makkelijker te plooiën, niet georganiseerd in vakbonden.
3. Hun familie kan het geld niet missen dat de kinderen inbrengen.
4. Het is een vicieuze cirkel. Als veel kinderen gaan werken, kunnen de volwassenen moeilijker werk vinden. Als de volwassenen werkloos zijn, sturen ze hun kinderen aan het werk omdat er toch geld nodig is voor levensonderhoud. Kinderarbeid houdt de werkloosheid onder volwassenen in stand en komt er tegelijkertijd uit voort.
5. De armoede. Het heeft weinig zin kinderen te verbieden te werken als zij en hun familie daardoor nog armer worden. Daarbij kost naar school gaan geld en dat hebben veel arme gezinnen niet.
6. Onderwijs lost de problemen pas op de lange termijn op. Als de kindarbeiders onderwijs genieten, kunnen ze betere banen krijgen waarmee ze meer verdienen en hoeven ze hun eigen kinderen niet meer aan het werk te sturen. Voor de korte termijn is onderwijs geen simpele oplossing, tenzij de kindarbeiders school en werk kunnen combineren of als ze voor naar school gaan geldelijk gecompenseerd worden (zoals Unicef en ILO met de fabrikanten in Bangladesh afgesproken hebben).

Slotopdracht

Leerlingen sluiten de lesbrief met een creatieve opdracht af. U kunt in de klas een tentoonstelling maken van de eindproducten.

Meer informatie op internet:

<http://www.rechtoponderwijs.nl>
Website van de landelijke campagne 'Recht op Onderwijs'

<http://www.rechtoponderwijs.nl/docs/lesbrief.pdf>
Een lesbrief (in pdf) over alfabetisering (helaas zonder illustraties)

<http://www.kennisnet.nl/po/kinderen/perdagwijzer/alfabetisering/html/index.html>
Gratis te downloaden lesbrief over analfabetisme voor leerlingen van groepen 5 en 6.

<http://www.kennisnet.nl/po/kinderen/perdagwijzer/kinderarbeid/html/index.html>
Gratis te downloaden lesbrief over kinderarbeid voor leerlingen van groepen 7 en 8.

<http://www.hetabcopreis.nl/>
Een digitale tentoonstelling over alfabetisering en de geschiedenis van het schrift

<http://www.schooldebestewerkplaats.org/>
Stop kinderarbeid! School de beste werkplaats.